

สรุปบทเรียนการพัฒนาความรู้

หลักสูตร

การควบคุมและการจัดการสารเคมีอันตราย

*****

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นางชนินาถ การระภักดี ตำแหน่ง นักวิทยาศาสตร์ปฏิบัติการ

สังกัด กลุ่มวิจัยเคมีดิน สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน

วันที่อบรม 4 สิงหาคม 2566

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับสารเคมีอันตราย มีความสามารถในการควบคุมและการจัดการสารเคมีอันตรายได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

สรุปบทเรียน

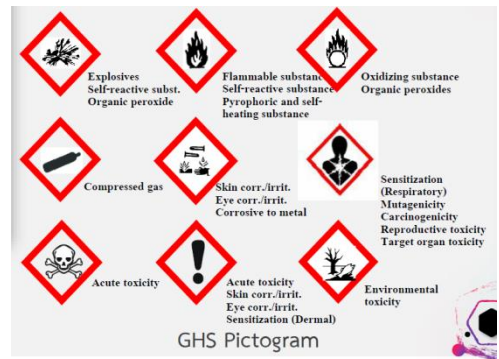
สารเคมีอันตราย (Chemical Hazard) ก่อให้เกิดอันตรายทางสุขภาพ ทั้งในระยะสั้น (เฉียบพลัน)และในระยะยาวหรือเรื้อรัง โดยจะก่อให้เกิดอาการต่างๆ เช่น ปวดศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน การกักกรองทางผิวหนัง สร้างความเสียหายต่อเส้นประสาท มะเร็ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดอันตรายทางเคมีฟิสิกส์ ซึ่งมาจากสมบัติทางกายภาพหรือทางเคมีของส่วนผสมของสารหรือสิ่งของ โดยเกิดขึ้นจากการจัดการหรือการใช้งานที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อผู้ปฏิบัติงานนอกเหนือจากความเสี่ยงต่อสุขภาพ ส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บหรือความเสียหายต่อทรัพย์สิน ดังนั้น ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสารเคมีอันตรายจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ สามารถควบคุมและจัดการสารเคมีอันตรายแต่ละประเภทด้วย

การจัดจำแนกประเภทของสารเคมี สามารถจัดจำแนกได้ตามวัตถุประสงค์การใช้งาน ดังนี้

● การจำแนกตามข้อกำหนดการขนส่ง (UNRTDG ; UN Class) 9 ประเภท

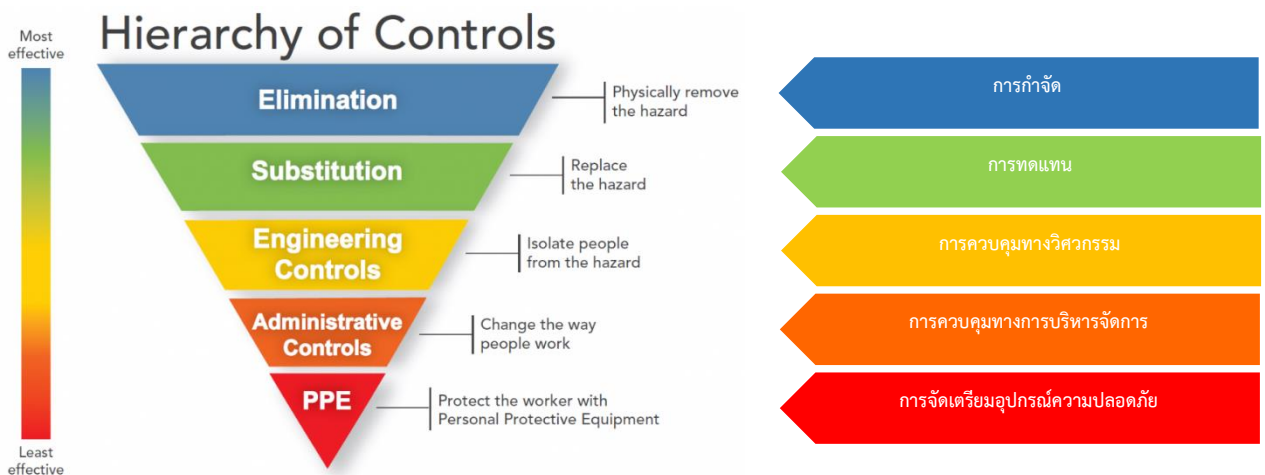
1. สารหรือสิ่งของที่ระเบิดได้ 	5. สารออกซิไดซ์และสารเปอร์ออกไซด์อินทรีย์
2. ก๊าซ 	6. สารพิษและสารติดเชื้อ
3. ของเหลวไวไฟ 	7. วัสดุกัมมันตรังสี
4. ของแข็งไวไฟ <ul style="list-style-type: none"> ● สารที่เสี่ยงต่อการลุกไหม้ได้เอง ● สารที่สัมผัสน้ำแล้วปล่อยก๊าซไวไฟ 	8. สารกัดกร่อน
	9. สารหรือวัตถุอื่นที่อาจเป็นอันตรายได้

- การจำแนกและสื่อสารความเป็นอันตรายของสารเคมี (GHS) เป็นการจำแนกและสื่อสารความเป็นอันตรายของสารเคมี การติดฉลาก (Label) และเอกสารข้อมูลความปลอดภัยสารเคมี (Safety Data Sheet) สำหรับติดบนภาชนะบรรจุสารเคมี แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความเป็นอันตรายทางกายภาพ 17 ประเภท ความเป็นอันตรายทางสุขภาพ 10 ประเภท และ ความเป็นอันตรายทางสิ่งแวดล้อม 2 ประเภท โดยมีสัญลักษณ์แสดงความเป็นอันตรายแสดงตามภาพที่ 1
- การจำแนกตามคู่มือการเก็บรักษาสารเคมีและวัตถุอันตราย พ.ศ.2550 (กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

ภาพที่ 1 สัญลักษณ์แสดงความเป็นอันตราย GHS

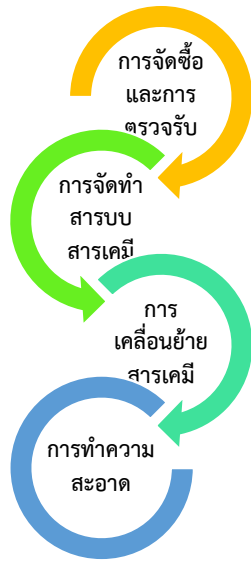
การควบคุมสารเคมีอันตราย เป็นมาตรการความปลอดภัยที่จะช่วยลดความเสี่ยงด้านต่างๆ ที่เกิดจากการใช้งานสารเคมีอันตราย รวมไปถึงของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีด้วย มาตรการควบคุมการใช้สารเคมีอันตราย มีลำดับชั้นแสดงตามภาพที่ 2

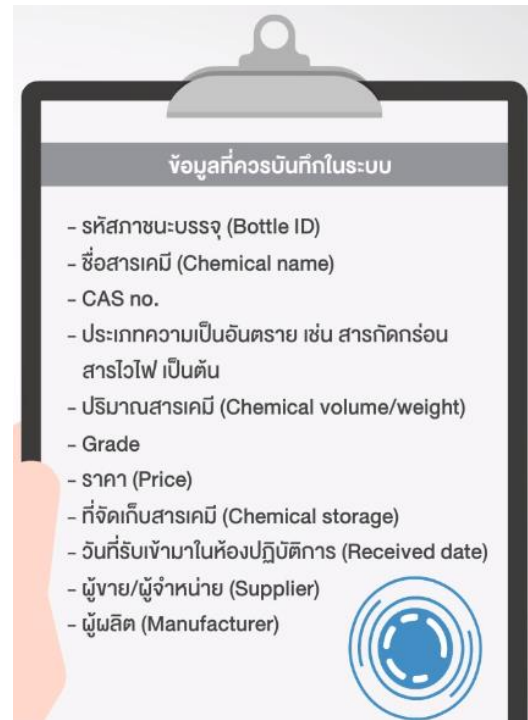
ภาพที่ 2 ลำดับชั้นมาตรการควบคุมการใช้สารเคมีอันตราย

โดยการกำจัดสารเคมีเป็นวิธีการที่ดีที่สุดและควรใช้ทุกครั้งที่เป็นไปได้ ในขณะที่การทดแทน เป็นการเลือกใช้สารที่อันตรายน้อยลงแทน เช่น ใช้สบู่และน้ำในการล้างชิ้นส่วนแทน Trichloroethylene ที่เป็นสารก่อให้เกิดโรคมะเร็ง ส่วนการควบคุมทางวิศวกรรม เป็นการจัดการด้านโครงสร้างทางกายภาพ เช่น การออกแบบระบบหรืออุปกรณ์เพื่อลดอันตรายจากการใช้สารเคมี การควบคุมทางการบริหารจัดการ เช่น การปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน การจัดอบรมแก่พนักงาน เป็นต้น และการจัดเตรียมอุปกรณ์ความปลอดภัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องให้กับผู้ใช้สารเคมีตามที่แนะนำในเอกสารความปลอดภัย (SDS) เพื่อให้มั่นใจว่าพนักงานมีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายที่เหมาะสมสวมใส่ตลอดเวลาในการปฏิบัติงานกับสารเคมี

การจัดการสารเคมีอันตราย เป็นหนึ่งในการควบคุมทางการบริหารจัดการ มีแนวทางการจัดเก็บ และตรวจติดตามการจัดการสารเคมีแสดงตามภาพที่ 3 โดยต้องคำนึงถึงชนิดหรือประเภทของสารเคมี การเก็บรักษา และวิธีการจัดเก็บ

(ก)

(ข)

ภาพที่ 3 แนวทางการจัดเก็บและตรวจติดตามการจัดการสารเคมี (ก) และรายละเอียดสารเคมีที่ควรบันทึกในระบบ (ข)

ด้วยความแตกต่างทางลักษณะของสมบัติทางกายภาพและทางเคมีของวัตถุอันตราย จำเป็นต้องใช้ข้อมูลจาก SDS ไปประกอบพิจารณาแยกประเภทของวัตถุอันตราย เพื่อให้การกำหนดวิธีการจัดเก็บและสถานที่เก็บวัตถุอันตรายเกิดความปลอดภัย

ประโยชน์ที่ได้รับต่อตนเอง

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสารเคมีอันตรายประเภทต่างๆ และสามารถจำแนกประเภทสารเคมีได้ ทำให้การจัดเก็บสารเคมีเป็นไปอย่างมีระบบและมีแบบแผนที่ชัดเจน รวมไปถึงสามารถจัดแยกประเภทของเสียจากสารเคมีได้

ประโยชน์ที่ได้รับต่อหน่วยงาน

1. ลดต้นทุนในการกำจัดของเสียอันตราย เนื่องจาก ผู้ใช้งานมีการแยกประเภทของเสียจากสารเคมีไว้เบื้องต้นแล้ว
2. ระบบการจัดการสารเคมีที่ดีจะทำให้ผู้บริหารทราบถึงความเสี่ยงต่างๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อตัวผู้ปฏิบัติงานและสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สิน จึงสามารถวางแผนเพื่อรับมือกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้
3. การจัดการของเสียจากสารเคมีอันตรายอย่างถูกวิธีจะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของหน่วยงาน